

Kerndoel 19:

De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats.

- 19A: De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.

Kwalificatie: de wereld leren begrijpen

Kleuters bouwen aan basisvaardigheden en -kennis die ze nodig hebben voor de toekomst. Door de omgeving te betrekken bij het leren, bijvoorbeeld door te praten over dieren, planten en het weer, help je kinderen de wereld om hen heen te begrijpen en er actief in mee te doen.

Zo kun je dat doen: regels maken

Leer kleuters de waarden van de democratische rechtsstaat door samen groepsregels op te stellen. Kinderen kunnen zelf namelijk heel goed aangeven wat wel en niet redelijk is. Zo ontdekken ze waarom regels belangrijk zijn en dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun gedrag én voor het welbevinden van de ander. Leg gebeurtenissen uit de school of het dagelijks leven aan hen voor en vraag: "Is dit oké of niet?" Zo ervaren kinderen dat je samen afspraken maakt. Het begint in de eigen leefomgeving en groeit vanzelf mee naar de publieke ruimte. De school is daarbij een echte democratische oefenplaats.

Kerndoel 20:

De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.

- 20A: De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.
- 20B: De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

Socialisatie: deel worden van de groep

Kleuters leren omgaan met anderen en oefenen met zich aan te passen aan de regels en normen van de groep. Ze ervaren dat ze deel uitmaken van een groter geheel, zoals de klas en de samenleving. Geef kleuters de ruimte om dingen zelf te doen en probeer hen hierbij te ondersteunen.

Zo kun je dat doen: verschillen ontdekken

Leer kleuters wat kinderrechten zijn. Dat kun je doen door hen kaartjes met allerlei kinderrechten te laten zien. Welke vinden zij belangrijk? Door hier samen mee bezig te zijn, ontdekken kinderen spelenderwijs welke rechten voor hen vanzelfsprekend zijn. Maar ook dat dit niet voor alle kinderen op de wereld geldt. Zo ervaren ze op een eenvoudige manier wat een democratische rechtsstaat betekent. Ze ontdekken dat wat voor hen vanzelfsprekend lijkt, niet voor alle kinderen in de wereld geldt. Ook in het contact met klasgenootjes die anders zijn of andere ideeën hebben, ervaren ze hoe het is om met verschillende perspectieven om te gaan. Door die kennis en verhalen te delen, leren kinderen hun oordeel uit te stellen en soms aan te passen.

Kerndoel 21:

De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

- 21A: De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.
- 21B: De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

Subjectificatie: een eigen stem ontwikkelen

Bij subjectificatie ontwikkelt een kind zich tot een individu met een eigen wil en stem. Moedig kleuters aan om vragen te stellen, zelf keuzes te maken en hun eigen gedachten te verwoorden. Zo oefenen kinderen op school hoe ze actieve burgers kunnen worden.

Zo kun je dat doen: samen besluiten

Laat kinderen op een creatieve manier samenwerken. Organiseer bijvoorbeeld een feest samen met de kinderen. Door actief mee te denken, tekeningen te maken of mee te beslissen, ervaren kleuters dat ze een eigen mening hebben, maar ook dat niet iedereen hetzelfde leuk vindt. Ze ontdekken dat hun stem telt, maar dat ze ook rekening moeten houden met de groep. Die 'stemmingen' in de klas zijn waardevolle ervaringen in democratische en maatschappelijke betrokkenheid. Zo leren kinderen dat je samen verder komt: een eerste stap naar vreedzame besluitvorming.